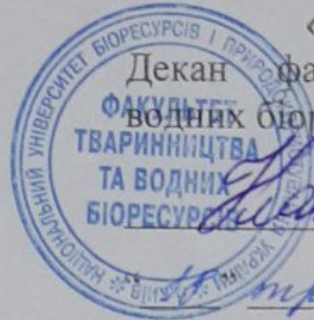

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра біології тварин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету тваринництва та водних біоресурсів

Р. В. Кононенко

травня 2023 р.

«СХВАЛЕНО»

на засіданні кафедри біології тварин

Протокол № 14 від 29 травня 2023 р.

Завідувач кафедри
М. І. Сахацький

«РОЗГЛЯНУТО»

Гарант програми
доктор с.-г. наук, професор кафедри
технологій у птахівництві, свинарстві
та вівчарстві

Н.П. Прокопенко

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА**

ЗООЛОГІЯ

(назва навчальної дисципліни)

Галузь знань	20 «Аграрні науки та продовольство»
Спеціальність	204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Освітній ступінь	«Бакалавр»
Факультет	Тваринництва та водних біоресурсів
Розробник	Курбатова І.М., професор кафедри біології тварин, доктор біологічних наук, професор

Київ – 2023 р.

СТРУКТУРА ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

«ЗООЛОГІЯ»

Галузь знань	20 Аграрні науки та продовольство
Освітній ступінь	бакалавр
Спеціальність	204 – «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»
Освітня програма	«Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва»

ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Вид	Обов'язкова
Семестр	2
Загальна кількість годин	30
Форма підсумкового контрольного заходу	залік

ПЕРЕДМОВА

Зоологія вивчає тваринний світ від найпростіших до хордових тварин. Особлива увага приділяється групам і видам тварин, найбільш важливим у практичному відношенні, представникам місцевої фауни. Вивчаються закономірності створення і розвитку тваринних організмів, будови представників різних типів тварин. Знайомить з проблемами зрівнювання, доместикації, акліматизації та реакліматизації видів. Вплив диких тварин на рослинний світ.

Після вивчення прикладної зоології студент повинен знати: про умови і спосіб життя тварин, про поділ тварин по біотопах, про природні комплекси тварин і рослин та особливості екології деяких видів тварин, про епізоотологічну та епідеміологічну роль диких тварин, про акліматизацію та реакліматизацію, про паразитизм серед тварин і його форми, про способи профілактики інфекційних та інвазійних захворювань тварин та людини, про можливості використання диких тварин для виведення нових порід свійських тварин.

Поряд з цим студент повинен вміти: зробити порівняльно-анатомічний розгляд представників різних типів тварин, відшукати споріднені риси в їх будові та зрозуміти закономірності формування тваринного світу, проводити самостійні спостереження в природі, вживати заходи по охороні і раціональному використанню природи, по реконструкції і збагаченню місцевої фауни та правильного використання її.

Недостатньо мати необхідні теоретичні знання, важливо пізнати тварин в природі, в навколишньому середовищі, визначити їх видову належність, а потім вже визначити їх користь чи шкідливість.

Вивчення тварин, як правило, неможливе без збору колекції, але при цьому слід дотримуватися правил:

- не слід до колекції включати тварин рідкісних або занесених до Червоної книги;
- не брати більше екземплярів, чим необхідно;
- прагніть не пошкодити тварин, які вам не потрібні;
- зібраний матеріал матиме цінність, якщо будуть визначені види і правильно оформлений.

МЕТА І ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ

Метою навчальної практики із зоології є закріплення знань, отриманих на лекціях та лабораторно-практичних заняттях, розвиток та поширення знань з екології тварин шляхом їх вивчення в природних умовах.

Предметна практика є продовженням аудиторних занять. Знайомство з великою кількістю видів тваринного світу, вивчення взаємозв'язку тварин між собою і з навколишнім середовищем у сільськогосподарському аспекті складає частину практичного пізнання, необхідного спеціалісту для розвитку екологічного мислення.

Програма практики ставить задачу ознайомити студентів з характерними представниками тваринного світу, різноманітністю форм тварин і їх взаємовідношень (конкуренція, коменсалізм, симбіоз, паразитизм та інші). Особлива увага приділяється вивченню представників тваринного світу, які мають важливе господарське значення, що визначається рівнем користі чи шкоди, яку вони приносять сільськогосподарському виробництву, а також питанням, що пов'язані з охороною тваринного світу та міст проживання.

Звернути особливу увагу на види тварин, занесених до Червоної книги.

Прищепити студентам любов до рідного краю, турботливе відношення до природи. Ознайомити з правилами поведінки в природі і заходами з охорони тварин стосовно

місцевих умов. Переконати майбутнього спеціаліста в необхідності глибоких знань природи при плануванні будь-якого втручання людини у природні процеси з господарською метою.

Особливу увагу слід приділити вибору місця навчальної практики. При виборі місця слід надавати перевагу таким територіям, де поруч є різні типи угідь: водойми, відкриті місцевості, ліси різного типу, сільськогосподарські угіддя, де добре збереглася природа і фауна.

Виключно важливий методичний момент в організації практики – це її терміни. Вони повинні співпадати фенологічно з репродуктивним періодом основного числа видів місцевих тварин.

В період навчальної практики студент повинен оволодіти методами пошуку, виявлення і обліку тварин в природному середовищі, їх відлову, виготовлення мокрих та сухих препаратів, а також зоологічних колекцій, навчитися працювати з визначниками, веденням записів спостережень та замальовок.

Програма навчальної практики включає три форми роботи: екскурсії, самостійну роботу і звітність.

1. *Екскурсія з викладачем* – основна форма роботи. Їй відводиться найбільше часу. Саме під час неї студенти вчаться розпізнавати види, знайомляться із закономірностями їх територіального розповсюдження, структурою населення, найважливішими рисами біології, існуючими у природі взаємозв'язками тощо.

У процесі екскурсії рекомендується проводити збирання колекційного матеріалу без нанесення шкоди природі. Не можна збирати тварин, які занесені до Червоної книги.

Екскурсії найкраще проводити невеликими групами по 4-5 чоловік у кожній в першій половині дня, коли більшість тварин знаходяться на поверхні землі. Тривалість екскурсії залежить від обставин, але в середньому триває 4 години. Бажано, щоб кожен студент на екскурсії мав свій набір приладдя: банки з притертими пробками, пробірки, пінцети, лупу, сачок. Під час екскурсії необхідно дотримуватись дисципліни і певного порядку: дотримуватись тиші, прислуховуватися, або придивлятися до об'єкту.

2. *Самостійна робота студентів* має важливе значення і за часом вона повинна займати значне місце. У процесі самостійної роботи студенти набувають навичок збирання матеріалу, його обробки, узагальнення, аналізу в визначенні видового складу.

Основна увага повинна приділятися роботі студента над обраним матеріалом з його систематики. Під час самостійної роботи студенти проводять експерименти та обробляють зібраний ними матеріал. Час, вільний від екскурсій, відводиться на обробку матеріалу, оформлення записів у щоденнику практики, читання літератури, визначення видового складу тварин за допомогою визначників.

3. *Звітність студента*. Результатом роботи студента повинні бути правильно оформлена колекція з визначенням видового складу та характеристики тварин українською та латинською мовами згідно систематики.

Студенти, які успішно виконали ці завдання, отримують залік.

Структура змісту навчальної практики та розподіл навчального часу, год.

№	Розділ програми	Форма роботи	Тривалість
1	Вступ, задачі навчальної практики, її зміст. Організація, форми і методи роботи. Обладнання та правила його застосування. Інструктаж з техніки безпеки під час навчальної практики	Бесіда викладача	5 год.
2	Розмаїття тварин у зв'язку з різноманітними умовами їх життя	екскурсії	5 год.
3	Вивчення фауни прісних водойм	екскурсії	5 год.
4	Вивчення фауни ґрунту	екскурсія	5 год.
5	Вивчення шкідників овочевих і польових культур	екскурсія	5 год.
6	Складання колекції. Визначення зібраного матеріалу згідно систематики тваринного світу і визначення видового складу	робота в лабораторії	5 год.
Всього годин з навчальної практики			30 год.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Доля М.М., Покозій Й.Т. Практикум із зоології. К.: Урожай, 1996. 144 с.
2. Зоологія безхребетних: Методичні рекомендації / Укладачі Бусленко Л. В., Іванців В. В. Луцьк : ПП Іванюк В. П., 2020. 86 с.
3. Ковальчук Г.В. Зоологія з основами екології. Суми: Університетська книга, 2003. 591с.
4. Курбатова І.М., Митяй І.С., Дегтяренко О.В. Навчальний посібник Зоологія. Частина. Київ: НУБіП України, 2022. 510 с.
5. Лукашов Д. В. Загальна зоологія. Безхребетні тварини: Курс лекцій для студентів заочної форми навчання біологічних факультетів / Д. В. Лукашов, П. Г. Балан. К. : Фітосоціоцентр, 2006. – 134 с.
6. Мазурмович Б.М. Безхребетні тварини. Підручник. К.: Радянська школа, 1974. 247 с.
7. Міжнародний кодекс зоологічної номенклатури, 2003. Четверте видання. Ухвалений Міжнародним союзом біологічних наук. К.: Бібліотека офіційних видань, 2003. 175 с.
8. Савчук М.П. Зоологія безхребетних. Київ: Вища школа, 2002. 308 с.
9. Сенік А.Ф., Кулаківська О.П. Зоологія з основами екології. Львів:Каменярь, 2008. 287с.
10. Щербак Г. Й. Зоологія безхребетних / Г. Й. Щербак, Д. Б. Царичкова. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 640 с.
11. Adl S. M. The New Higher Level Classification of Eukaryotes with Emphasis on the Taxonomy of Protists / S. M. Adl, A. G. B. Simpson, M. A. Farmer et al // J. Eukaryot. Microbiol. 2005. Vol. 52, № 5. P. 399-451.
12. Anderson R.O., Druger M. Explore the World Using Protozoa. National Science Teachers Association, 1997. 240 p.
13. Brusca R. C. Invertebrates. 2nd ed / R. C. Brusca, G. J. Brusca. – N.-Y. :Sinauer Associates, 2003. – 936 p.
14. Zoology. Stephen A Miller; Todd A Tupper. Print book. English. 2019. Eleventh edition, international student edition. Singapore : McGraw-Hill Education.